

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL:26 SAYI:306-307-308 HAZİRAN TEMMUZ AĞUSTOS 2022

KUDÜS ÖZEL SAYISI

ÖZEL SAYI: 44

HECE ÖZEL SAYILARI

1- TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜ	14- CAHİT ZARİFOĞLU	31- ALİYA İZZETBEGOVİÇ
2- TÜRK ŞİİRİ	15- MEHMED ÂKİF	32- DİJİTAL/SAYISAL
3- AHMET HAMDİ	ERSOY	KÜLTÜR
TANPINAR	16- MODERNİZMDEN	33- AHMET HAŞİM
4- TÜRK ROMANI	POSTMODERNİZME	34- AFRİKA
5- DİRİLİŞ VE SEZÂİ	17- YAHYA KEMAL	35- SABAHATTİN ALİ
KARAKOÇ	BEYATLI	36- TÜRK EDEBİYATINDA
6- ELEŞTİRİ	18- ŞEHİRLERİN DİLİ	POLEMİKLER
7- EDEBİYAT DERGİSİ VE	19- CEMİL MERİÇ	37- HİKÂYENİN
NURİ PAKDİL	20- YERLİLİK	TÜRKÇE SESİ ÖMER
8- HAYAT, EDEBİYAT,	21- RASİM ÖZDENÖREN	SEYFETTİN
SİYASET	22- GEZİ	38- KARL MARX
9- BÜYÜK DOĞU VE	23- KEMAL TAHİR	39- AKİF İNAN
NECİP FAZIL	24- MEDENİYET	40- DENEME
KISAKÜREK	25- MUHAMMED İKBÂL	41- ALAEDDİN
10- ÇOCUK EDEBİYATI	26- İSLÂM MEDENİYETİ	ÖZDENÖREN
11- HAREKET VE	27- ORHAN KEMAL	42- SANAT
NURETTİN TOPÇU	28- BATI MEDENİYETİ	43- DOSTOYEVSKİ
12- MEKTUP	29- PEYAMİ SAFA	
13- NÂZİM HİKMET	30- GÜNLÜK	

SUNUŞ

İbrahim Demirci / İslâm Şehri Kudüs / 7

I. BÖLÜM
DİN

İkrime Said Sabri / Beytülmakdis'in İslâm'daki Yeri ve Önemi / 11

Mohamad Roslan Mohd. Nor / Beytülmakdis: İsrâ ve Mirâç Toprağı / 17

Fady Alrabi / Beytülmakdis: İlk Kible / 42

Karen Armstrong / Kutsal Mekân: Kudüs'ün Kutsiyeti / 61

Mesut Kaya / "Âlemler İçin Bereketli Kılınan Arz": Kur'an ve Tefsirlerde Kudüs ve Mescid-i Aksa / 73

Mounjed Ahmmad Abu Bakr / Kur'an-ı Kerim'in Tasvir Ettiği Beytülmakdis / 83

Mustafa Celil Altuntaş / Kudüs ve Mescid-i Aksâyla İlgili Bazı Rivayetlerin Değerlendirilmesi / 102

Eldar Hasanoğlu / Yahudilikte Kudüs / 114

2. BÖLÜM
TARİH

Ziya Polat / Beytülmakdis'in Gün Doğumu: Tarih Öncesi Devirlerin İzdüşümü / 135

Abd al-Fattah El-Awaisi / Hz. Ömer'in İlyâ (Beytülmakdis) Halkına Verdiği Emanname:
Kaynakların Eleştirel ve Analitik İncelemesi / 140

Sarah Mohamed Sherif Abdel-Aziz Hassan / Müslüman Kadınlar: Beytülmakdis'in Öneminin Cösterme Hususunda
Aktif Temsilciler / 160

Ayşe Çekiç / Haçlı Seferleri ve Haçlılar / 185

Ziya Polat / Dinamizm, Strateji, Merhamet ve Algı: Selahaddin Eyyubi'yi Anlamak / 191

Kerim Faruk Ahmet Abdüldeyim / Selahaddin Eyyubi'nin Beytülmakdis İçin Okuttuğu Fetih Hutbesi Üzerine Bir İnceleme / 200

Maher Y. Abu-Munshar / Beytülmakdis'in Selahaddin Eyyubi ile Aslan Yürekli Kral I. Richard Arasındaki
Müzakerelerdeki Yeri / 234

Marwan Aqraa / 16. Yüzyıl Osmanlı Tahrir Defterlerinde Kudüs-ü Şerif Şehri: 112. Defter / 249

İbrahim Rabaya / Kudüs Osmanlı Şeriyeye Mahkemesi Sicilleri / 257

Issa Barajjia / Osmanlı Kudüsünde Kanuni Sultan Süleyman'ın İzi / 268

Nour Abu Assab / Haseki Sultan İmarethanesi: 16. Yüzyılda Beytülmakdis'te Önemli Bir Osmanlı Vakıf Kurumu / 274

Muhammed İlhami / Kavalalı Mehmet Ali Paşa Döneminde Beytülmakdis'te Yabancı Nüfuzunun Tesisi / 282

Muhenned Sadık el-Umlu / Sultan II. Abdülhamid Döneminde Kudüs / 296

Muhammed Said Ramazan el-Buti / İslâm Devletinin Gayri Müslimlere Karşı Tutumu: Kudüs Örneği / 307

Emin Ebu Bekir / Mescid-i Aksa'nın Mali Kaynakları 1516-1918 / 318

3. BÖLÜM
MEKÂNLAR

Haithem F. Al-Ratrouf / Yeryüzünde Unutulan İkinci Mescid: Kadîm Mescid-i Aksa'nın Ortaya Çıkarılması / 341

Issa Barajjia / Gerçek ve Hayal İkileminde Kadim Kudüs Mahalleleri / 362

İbrahim Alzaeem / Osmanlı'nın Son Döneminden İsrail İşgaline Kadar Kudüs Kahvehaneleri ve
Kahvehanelerin Ulusal Rolü / 381

Hande Dolunay / Kudüs'te Bir Cemaat: Ortodoks Ermeniler / 394

4. BÖLÜM YAKIN DÖNEMLER

- Berdal Aral* / Birleşmiş Milletler Kararlarında Kudüs / 409
- Issa Baraijia* / Haçlı Seferleri ile Siyonizmin Benzerliği Örneğinde İsrail Siyasetini Anlamada Tarihin Rolü / 430
- Nizam el-Abbasi* / Britanya ve 1948'e Kadar Beytülmakdis Şehrinin Yahudileştirilmesi / 446
- Halid Üveysi* / İngiliz İşgali ve Siyonist Devletin Temelleri / 459
- Mohammad Yousef* / Uluslararası Hukuk Perspektifinden Mescid-i Aksa'daki İsrail İhlalleri / 470
- Resul Yalçın* / Filistin-İsrail Barış Müzakereleri Sürecinde Kudüs'ün Nihai Statüsü Tartışmaları / 474
- Şeyh Raed Salah (El-Makdisi)* / Mescid-i Aksa'nın Geleceği / 484
- Sharef Abushamalla* / Mescid-i Aksa'yı Savunmada Halkın Rolü: Ribat Hareketi Örneği / 489
- Oğuzhan Şener* / Kudüs-Filistin Çalışmalarında Türkiye'nin Ahvali / 506
- Mustafa Özel* / İhvan-ı Müslimîn'in Kudüs'e Bakışı / 510
- Halid Üveysi & Cuma Yavuz* / Trump'ın Yüzyılın Anlaşmasında Mescid-i Aksa'nın Geleceği / 519

5. BÖLÜM İNSANLAR

- Aziz Mahmoud Al-Assa* / İşgale Karşı Direnişe Öncülük Eden Kudüs Yüksek İslâm Heyeti Başkanları:
Şeyh İkrime Sabri Örneği / 539
- Nagihan Ayşe Boşnak* / Tefsire Kadın Dokunuşu: Filistinli Münevver Naile Haşim Sabri / 566
- Büşra Betül Sağlam* / Filistin Direnişinin Unutulmaz Sesi: Amerikalı Aktivist Rachel Corrie / 577
- Mehmet Görmez* / Evrensel Barışa Ekilen Tohum: Evrensel Kudüs Kriterleri Belgesi / 580

6. BÖLÜM SANAT EDEBİYAT MEDYA

- Âtîf Bedir* / Şairin Kudüs Nöbeti: Modern Türk Şiirinde Kudüs / 591
- M. Faruk Toprak* / Klasik Arap Şiirinde Kudüs / 605
- Zafer Ceylan* / Kudüs: Modern Arap Şairlerinin Diyalektik Devinimi / 627
- Erdoğan Muratoğlu* / Ahmed Fakih'te Kudüs Sevinci (Kitâbu Evsâfi Mesâcidi'ş-Şerîfede Kudüs ve Mescid-i Aksa) / 637
- İrfan Çevik* / Türkçe Kitaplarda Kudüs / 642
- Ali Ulvi Temel* / Kudüs'e Yolu Düşenler / 685
- Dursun Çiçek* / Âkif Emre'de Şehir Düşüncesi ve Kudüs Şehri / 706
- Ali K. Metin* / Garaudy'nin Perspektifinden Kudüs'ün Tarihi Fay Hatları ve Taşındığı Medeniyet Ufku / 714
- İsmail Sert* / Kudüs'ün İki Çizeri / 723
- Mehmet Kurtoğlu* / Kudüs Ey Kudüs / 729
- Mustafa Uçurum* / Kudüs'te Çocuk Olmak / 736
- Muzaffer Musab Yılmaz* / Mit, Tarih ve Gerçeklik Arasında Sinemada Kudüs Temsilleri / 740
- Ali Aksoy* / Türkçe Ansiklopedilerdeki Kudüs Maddelerinin Mukayesesi ve Değerlendirilmesi / 748
- Zaher Albaik* / Sosyal Medyada Kudüs / 753

7. BÖLÜM TANIKLAR

- Necip Evlice* / Nuri Pakdil ile Kudüs'te Elem ve Öfke / 767
- C. Turgut Koç* / Kudüs Notları / 772
- Süleyman Gündüz* / Kanatları Kırık Bir Güvercindir Kudüs / 775
- Sema Çelem* / Aksâ Aşkır Yüreğimizde / 796

İSLÂM ŞEHİRİ KUDÜS

Allah, ruhları yarattığında “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” diye sordu. Ruhlar “Evet” dediler (A’raf 172). Allah, Âdem’i yaratmadan önce meleklerle “Yeryüzünde bir halife var edeceğim.” dediğinde melekler “Orada bozgunculuk edecek ve kan dökecek birini mi yaratacaksın?” dediler. Allah “Ben sizin bilmediğinizi bilirim.” buyurdu (Bakara 286).

“Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek, “Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin” dedi.

Melekler: Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin, dediler.

Allah, şöyle dedi: “Ey Âdem! Onlara bunların isimlerini söyle.” Âdem, meleklerle onların isimlerini bildirince Allah, “Size, göklerin ve yerin gaybını şüphesiz ki ben bilirim, yine açığa vurduklarınızı da, gizli tuttuklarınızı da ben bilirim demedim mi?” dedi.

Hani meleklerle, “Âdem için saygı ile eğilin” demiştik de İblis hariç bütün melekler hemen saygı ile eğilmişler, İblis (bundan) kaçınmış, büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştu.

Dedik ki: “Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleşin. Orada dilediğiniz gibi bol bol yiyin, ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.”

Derken, şeytan ayaklarını oradan kaydırdı. Onları içinde buldukları konumdan çıkardı. Bunun üzerine biz de, “Birbirinize düşman olarak inin. Sizin için yeryüzünde belli bir süre barınak ve yararlanma vardır” dedik.

Derken, Âdem Rabbinden birtakım kelimeler aldı, (onlarla amel edip Rabb’ine yalvardı. O da) bunun üzerine tövbesini kabul etti. Şüphesiz O, tövbeleri çok kabul edendir, çok bağışlayandır.

“İnin oradan (cennetten) hepiniz. Tarafımdan size bir yol gösterici (peygamber) gelir de kim ona uyarsa, onlar için herhangi bir korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir” dedik.

İnkâr edenler ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, işte bunlar cehennemliktir. Onlar orada ebedî kalacaklardır.

Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimeti hatırlayın. Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki ben de size verdiğim sözü yerine getireyim. Yalnız benden korkun.

Elinizdeki Tevrat'ı tasdik edici olarak indirdiğimize (Kur'an'a) iman edin. Onu inkâr edenlerin ilki olmayın. Âyetlerimi az bir karşılığa değışme-
yin ve bana karşı gelmekten sakının.

Hakkı batılla karıştırdırp da bile bile hakkı gizlemeyin." (Bakara 31-42)

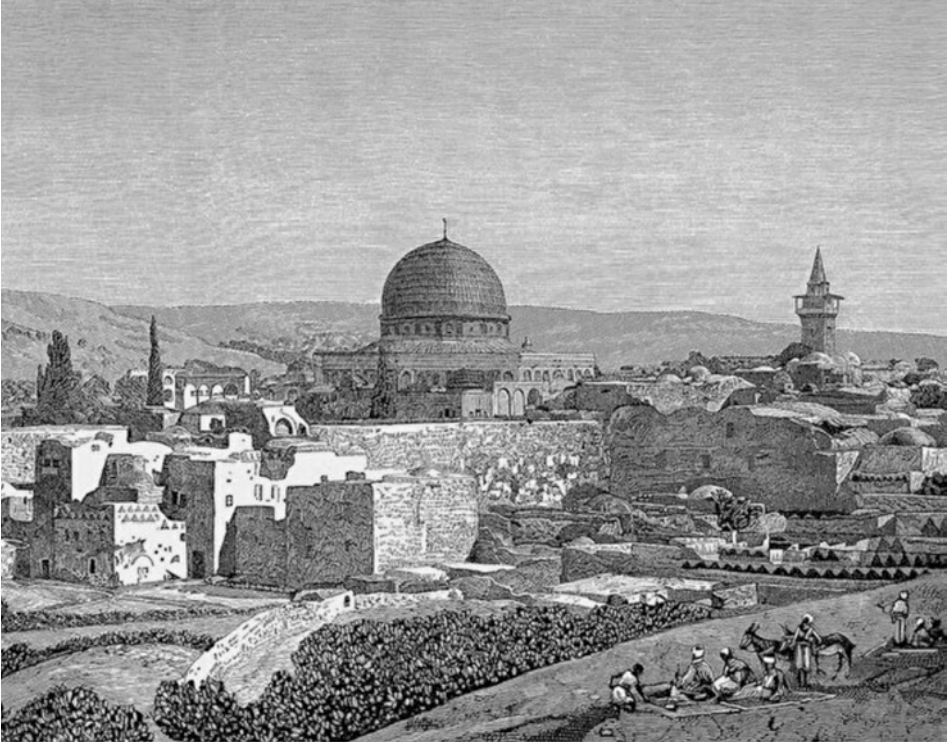
Kur'an-ı Kerim'de 41 kez anılan İsrailoğullarından pek azı, Allah'ın uya-
rılarına kulak asmış, çağrılarına cevap vermiştir. O bahtiyar insanlardan biri
Leopold Weiss (Muhammed Esed, 1900 Ukrayna-1992 İspanya), dindaşla-
rının içine düştüğü insanlık ve ahlâk dışı durumun tuhaflığını görerek İslâm'a teslim olmak şerefine ermiştir. Onun Müslümanlığı benimsemesinde
Kudüs'te tanıdığı insanların da payı vardır.

Kudüs, semâvî / ilâhî / İbrahimî dinler olarak anılan Yahudilik, Hristi-
yanlık ve İslâm'ın değer ve kutsallık atfetmekte, saygı göstermekte ortak-
laştığı bir şehirdir. Esasen, Allah katında tek din olan İslam, Âdem aley-
hisselâmdan son elçi Hz. Muhammed aleyhisselâma kadar bütün elçilerin
ortak yoludur. Ancak Yahudiler seçilmiş kavim olmak zehabıyla; Hristiyanlar
Meryem oğlu İsa'yı "Tanrı'nın oğlu", hattâ "Tanrı" sayan tutumlarıyla
Hz. İbrahim'in hanif dinini asıl çerçevesinden çıkarıp tahrif ve tağyir ettiler.
Böylece, İslam'ın son elçisine inanan insanlar Hz. Musa ile Hz. İsa'yı hür-
met ve "selâm" ile anarken Musa'ya inandığını söyleyen Yahudiler ve İsa'ya
inandığını söyleyen Hristiyanlar, Hz. Muhammed'e ve ümmetine düşmanlık
etmekten çekinmediler.

Kudüs'ün (Beytülmakdis), barış ve esenlik yurdu olabilmesi için Siyo-
nist işgalin pençesinden bütünüyle ve kesinlikle kurtarılması şarttır. Bugüne
kadar yaşananlar ve bugün yaşamakta olanlar (Son örneklerden biri: El-Ce-
zire muhabiri Şirin Ebu Âkile'nin öldürülmesi) bu gerekliliği, bu şartı sadece
Müslümanlara değil akıl, bilgi, zekâ, sağduyu ve insaf sahibi her insana de-
rinden hissettirecek kadar açık ve güçlüdür.

Kudüs şehrini çeşitli yönleriyle farklı bakış açılarından tanımak ve tanı-
mak; din, tarih, siyaset, sanat ve hayat cephelerinden yansımalarını sergile-
mek gayesiyle hazırladığımız bu özel sayıya çalışmalarıyla katkıda bulunan
bütün yazarlara, Arapça ve İngilizceden yapılan tercümelemlerin mütercim ve
musahhihlerine teşekkür ediyoruz.

Hece dergisi, 2023 Ocak ayında okuyucularına *Sait Faik Özel Sayısı*'nı
sunmak için hazırlıklarını sürdürmektedir.

1. BÖLÜM

DİN

İkrime Said Sabri / Beytülmakdis'in İslam'daki Yeri ve Önemi / 11

Mohamad Roslan Mohd. Nor / Beytülmakdis: İsrâ ve Miraç Toprağı / 17

Fady Alrabi / Beytülmakdis: İlk Kible / 42

Karen Armstrong / Kutsal Mekân: Kudüs'ün Kutsiyeti / 61

Mesut Kaya / "Âlemler İçin Bereketli Kılınan Arz": Kur'an ve Tefsirlerde Kudüs ve Mescid-i Aksa / 73

Mounjed Ahmmad Abu Bakr / Kur'an-ı Kerim'in Tasvir Ettiği Beytülmakdis / 83

Mustafa Celil Altuntaş / Kudüs ve Mescid-i Aksâyla İlgili Bazı Rivayetlerin Değerlendirilmesi / 102

Eldar Hasanoğlu / Yahudilikte Kudüs / 114

BEYTÜLMAKDİS'İN İSLAM'DAKİ YERİ VE ÖNEMİ²

Çeviren: Şeyma Doğan / Cevdet Yılmaz

ÖZET

Bu metinde Beytülmakdis'in İslam'daki yeri ve önemi dinî bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Beytülmakdis'in önemi Kur'ân'da ve Hz. Muhammed'in sünnetinde (hadislerinde) vurgulanmıştır. Makale, Müslümanları Beytülmakdis ve Filistin topraklarına bağlayan yakın ve sağlam bağlar ile devredilemez haklara değinerek Beytülmakdis'in önemini açıklamaktadır. Yazar, Müslümanların Beytülmakdis ile bağlantı kurduğu dört önemli bağ olduğunu iddia etmektedir. Bunlar itikadi bağlar, ibadet bağları, medeniyet ve kültür bağları ve tarihsel bağlardır.

Anahtar Kelimeler: Filistin, Kudüs, Beytülmakdis, İslam, Müslümanlar

Giriş

Mübarek Mescid-i Aksa denildiğinde, özel olarak Kudüs veya Beytülmakdis şehri, genel olarak da Filistin ifade edilmektedir. Bu üç kavramdan birisine yapılan herhangi bir atıf, zorunlu olarak diğer iki kavramı da içerir, çünkü aralarında itikad, ibadet ve tarih birlikteliği vardır. Bu isimleri birbirinden ayırmak kesinlikle mümkün değildir. Allah (c.c.) Kur'ân'da şöyle buyurur: "Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. O, gerçekten işitendir, görendir."³ İsrâ Suresi, Kur'ân'da tesbih (Sübhânallah) zikredilerek başlayan tek suredir. Allah (c.c.) bu sure ile, Beytülmakdis'e İsrâ ve ardından Mirâç mucizeleri gibi olağanüstü olayların gerçekleştiği konusunda bizi uyarmak niyetinde olduğunu belirtmek istemiştir.

Mucizeler İslâm inancının bir parçasıdır. Ayrıca, yukarıdaki ayette bahsedilen bereket, Akdeniz'den Ürdün Nehri'ne kadar olan Filistin topraklarını, Kudüs şehri de dâhil olmak üzere içerir ve bu topraklara bahşedilir. Mescid-i Aksa'nın bereketi iki katına çıkar ve her şeyden önce gerçekleşir. Bazı müfessirlerin mübarek toprakların sadece Biladüşşam ülkelerini değil,

¹ Şeyh, Dr., Mescid-i Aksa İmamı ve Beytülmakdis Yüksek İslâm Heyeti Başkanı, Kudüs, Filistin,
² Bu makale ilk kez *Insight Turkey* dergisinin 2020 Kış sayısında, 22. cildinde ve 11-19 sayfaları arasında İngilizce yayınlanmıştır. DOI: 10.25253/99.2020221.01
³ Kur'ân, 17: 1. Bu ayet, Hz. Peygamber'in Beytülmakdis'e yaptığı "Gece Yolculuğu (İsrâ)" ve ardından "Göğe Yükselişi (Mirâç)" ile ilgili mistik deneyimine kısa bir atıfta bulunur.

bütün İslâm memleketlerini kapsadığına ve halkı İslam'ı kabul eden her ülkenin bu nimete mazhar olduğuna dair bir kanaati vardır. Beytülmakdis'in İslam'daki yerini açıklamak için Müslümanları Beytülmakdis'e ve Filistin topraklarına bağlayan yakın ve sağlam bağlar ile devredilemez haklara değinmek gerekir. Bu bağlara aşağıda kısaca değinilecektir.

İtikadi Bağlar

İtikadi bağlar birkaç yönden temsil edilir. İlk yön, "Gece Yolculuğu" (İsra) ve ardından Miraçtır. Kusursuz Peygamberimiz (s.a.v.) gece vakti Mescid-i Haram'dan Filistin'de bulunan Beytülmakdis'teki (Kudüs) Mescid-i Aksa'ya götürüldü. Sonra Necm Suresi'nde belirtildiği gibi, en uzak veya nihai sınır-daki sidretül müntehaya kadar yücelere doğru yükseldi.

Nitekim, Kudüs ve Filistin'in önemini göstermek, profilini, statüsünü ve önemini takdir etmek için Beytülmakdis, bu ilahi mucizenin (İsra ve Miraç) merkezi olmuştur. İsra ve Miraç hadiseleri, İslâm akidesinin birer rüknü olan mucizeler oldukları için, bütün Müslümanlar bu şehre dinî inançla bağlıdırlar. Bu nedenle Filistin halkının bu topraklardaki varlığı, ebedî bir ilahi iradeye dayanır ve ne müzakereye ne de tavize tâbidir.

Kudüs'ün ikinci dinî önemi, İsrail Meleği ve Kubbetü's-Sahra ile ilgilidir. Allah (c.c.) şöyle buyurur: "Ve seslenenin yakın mesafeden sesleneceği güne, o Dirilten Sesi gerçekten işitecekleri güne karşı uyanık olun. O gün [ölümden] dirilme günüdür."⁴ Buradaki "yakın mesafe" İsrail'in (a.s.) insanlığı toplanmaya (mahşere) çağıracağı şanlı Kubbetü's-Sahra'dır; yani, "Mahşer Günü" için ölümden diriliş günüdür. "Mahşer Günü"ne inanmak, İslâm akidesinin bir başka rüknü ve temelidir.

Üçüncü husus ise Beytülmakdis'in diriliş ve toplanma yeri olacaktır, çünkü insanlar ölümden diriltilecekler ve mahşer gününde son hesapları için toplanacaklardır. Sahabenin aktardığı rivayete göre, Meymûne binti Sa'd (Allah (c.c.) ondan razı olsun): "Ey Allah'ın Resulü, bize Beytülmakdis'hakkında fetva veriniz!" dedi. Bunun üzerine o dedi ki: "Mahşer ve Menşer (Diriliş ve toplanma) diyarıdır. Onu ziyaret et ve içinde namaz kıl, çünkü oradaki bir namaz diğer mescitlerdeki bin namaz gibidir." [Meymûne] dedi ki: Ya ona ulaşmaya gücüm yetmezse? O da dedi ki: "Kandillerinde yakılması için hediye olarak zeytinyağı gönderin, kim bunu yaparsa, onu ziyaret etmiş gibi olur."⁵ Ve Yeniden Diriliş (Ba's) Günü İslâm inancının bir parçası olduğundan, tüm Müslümanların bu yere bağlanması bir itikad meselesidir.

⁴ Kur'an, 50: 41-42.

⁵ Bu hadisi Ahmed bin Hanbel, Ebu Davud, İbn Mâce ve el-Beyhaki sahih hadis olarak naklediler. (Müsned Ahmed, Cilt 6, s. 463; İbn Mâce, hadis No. 1407). Hz. Peygamber'in "kandillerini yakmak için ona yağ gönderin" sözü, bu maksatla orayı inşa etmek, muhafaza etmek ve bağışlamak manasındadır.

İbadet Bağları

İlk olarak, Kudüs şehri Müslümanların ilk kiblesiydi.

En muhtemel rivayetlere göre⁶ Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ilk Müslümanlar, Medine’de on altı ay boyunca, Beytülmakdis’te Miraç sırasında beş vakit namazın ilahi olarak takdis edilmesinden başlayarak kibleyi Mescid-i Haram olarak değiştiren aşağıdaki ayet nazil olana kadar namazlarında ilk olarak yüzlerini Beytülmakdis’e çevirmişlerdir:

“Biz seni [ey Peygamber] sık sık yüzünü göğe çevirdiğini gördük: ve şimdi gerçekten seni, dileğini gerçekleştirecek bir yöne çevireceğiz. O hâlde yüzünü Mescid-i Haram’a çevir; ve nerede olursanız olun, [namazda] yüzlerinizi ona çevirin. Ve andolsun, daha önce kendilerine vahiy inmiş olanlar, bu [emrin] hak olarak Rablerinden geldiğini çok iyi bilirler; Allah onların yaptıklarından habersiz değildir”.⁷ İkincisi, Hz. Muhammed’e (s.a.v.) dayanılan bir rivayete (hadise) göre Mescid-i Aksa’da kılınan namazın sevabı, diğer mescitlerdeki sevabın beş yüz katıdır.⁸ Bu hadisin birbirini kuvvetlendiren ve tasdik eden çeşitli versiyonları vardır.

Unutulmamalıdır ki Mescid-i Aksa dediğimizde Mescid-i Aksa’nın 144 dönüm (yani 144.000 metrekare) olan tüm alanını kastediyoruz. Yani Mescid-i Aksa ile sadece üstü örtülü güney tarafında bulunan Aksa (Kible) Camisini kastetmiyoruz. Mescid-i Aksa; Kubbetüs-Sahra, Mervani Mescidi, Kadim Aksa, teraslar, koridorlar, revaklar, kuyular, vakfedilen su depoları ve çeşmeler, avlular, dış duvarlar ve ana kapılar gibi yapıların tümünden oluşmaktadır.

Üçüncüsü, Hz. Muhammed (s.a.v.) aldığı vahiy üzere Müslümanları ibadet niyetiyle Mescid-i Aksa’yı ziyaret etmeye teşvik eder ve hadisleri onu Mekke’deki Mescid-i Haram ve Medine’deki Mescid-i Nebevî ile ilişkilendirir. “[İbadet kastıyla] seyahat ancak şu üç mescit için yapılır: Mescid-i Haram, benim şu mescidim (Mescid-i Nebevî) ve Mescid-i Aksa.”

Bu hadisin bir başka versiyonunda da “... Mescid-i Aksa ve benim şu mescidim”⁹ buyurmuştur.

Dördüncüsü, Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) Mescid-i Aksa ile, Mekke’ye yapılan hac (ve umre) ibadetlerini birbirine bağlamıştır: “Her kim hac-

⁶ Bakınız, *Tafsir el-Maraghi*, 2. Baskı, s. 9-10; M. el-Hudari, *Nur el-Yaqin fi Sırat Seyyid el-Mursalin*, s. 105. Bu rivayeti El-Buhari, Müslim, Ahmed bin Hanbel, Ebu Davud, İbn Mâce, el-Tirmizi ve en-Nesai, büyük sahabe el-Bera’ı ibn ‘Azib’den nakletmiştir, Allah ondan razı olsun.

⁷ Kur’ân, 2: 144.

⁸ “Mescid-i Haram’da kılınan namazın sevabı, diğer mescitlerde kılınan namazın sevabının yüz bin, benim mescidimde bin, Beytülmakdis Mescidi’nde (Aksa Camii) beş yüz katıdır.” Ahmed bin Hanbel, İbn Huzeyme, et-Taberani ve el-Bezzar tarafından sahabe Ebu’d-Derda adına geçerli bir hadis olarak nakledilmiştir, Allah ondan razı olsun.

⁹ Buhari ve Müslim tarafından büyük sahabe Ebu Said el-Hudari adına rivayet edilmiştir, Allah ondan razı olsun. Ayrıca Ahmed bin Hanbel, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai ve İbn Mâce, sahabe Ebu Hureyre adına rivayet etmiştir. Allah ondan razı olsun. *Sahih-i Buhari*, no. 1189; *Müsned* Ahmed, Cilt. 3, s. 34; *Sünen-i Ebu Davud*, no. 2033; *Sünen-i el-Nesai*, Cilt. 2, s. 73; ve *Sünen-i İbn Mâce*, no. 1410.

ca Mescid-i Aksa'dan başlarsa, onun geçmiş günahları bağışlanır."¹⁰ Hac hâli ihramla başlar, Mescid-i Aksa'da ihram elbiseleri giyilir ve hacı, hac niyetinin beyanı olarak tekbir ve telbiye ile sesini yükseltir ve Beytülmakdis'ten Mekke'ye yolculuğuna başlar. Beşincisi, Kudüs şehrinin sakinleri, Peygamber hadisine göre sürekli bir ibadet içinde oldukları için, Allah (c.c.) yolunda hudut bekçileri mükâfatına hak kazanırlar.

Ümmetinden bir grup genel olarak hakka sıkı sıkıya bağlı kalır: Onlar bu durumdayken, Allah'ın (c.c.) dileği ve desteği kendilerine gelinceye kadar, düşmanlarını yenilgiye uğratırlar, kendileriyle ihtilafa düşenlerden, onları yüzüstü bırakanlardan veya başlarına gelen musibetlerden zarar görmezler. Dediler ki: Ey Allah'ın Resulü, neredeler? Dedi ki: Beytülmakdis'te ve Beytülmakdis civarındalar.¹¹

Beşincisi, Kudüs şehrinin sakinleri, Peygamber hadisine göre sürekli bir ibadet içinde oldukları için, Allah (c.c.) yolunda hudut bekçileri mükâfatına hak kazanırlar.

Medeniyet ve Kültür Bağları

Yukarıda bahsedildiği gibi 144.000 metrekairelik bir alanı kaplayan Mescid-i Aksa'ya ek olarak İslâm tarihinin çeşitli dönemlerine, yani Ömer İbn el-Hattab'ın halifeliği, Emeviler, Abbasiler, Eyyubiler, Memlûkler ve Osmanlılar zamanlarına dayanan birkaç yüz bina, tesis, vakıf, anıt ve kültür kurumu bulunmaktadır. Bu anıt ve kurumların tümü, Mescid-i Aksa'nın çevresinde ve aynı zamanda şehrin İslâm medeniyet mirasını temsil eden eski Kudüs kentinde bulunmaktadır. Eski Kudüs kentindeki düzinelerce camiden bazıları, Ömer İbn el-Hattab'ın halifeliğine kadar uzanır. Mescid-i Aksa çevresinde ve Kudüs eski kentinde inşa edilmiş ve vakfedilmiş yüzlerce Kur'ân ve hadis mektebi, enstitü, tekke, tabhane ve imarethaneler Selahaddin Eyyubi döneminden beri hâlen bulunmaktadır.

Bunların hepsi, Müslümanların Beytülmakdis ve Filistin ile kültür, eğitim ve medeniyet bağlarını doğrulamaya hizmet eder.¹²

Tarihsel Bağlar

Taş figürlerle (levhalar) kanıtlandığı üzere, Arap Yebusiler M.Ö. 7500'den beri Filistin'de yaşayan kayıtlardaki en eski halklardandır. Tarihsel kayıtlar, bu topraklarda Arap Yebusiler ve Kenanlılar'dan daha eski hiçbir insan gös-

¹⁰ Ebu Davud'un *Sünen*'inde mü'minlerin annesi (Peygamberin eşi) Ümmü Seleme adına rivayet edilmiştir. Allah ondan razı olsun. Bu rivayet İbn Mâce tarafından da *Sünen*'inde farklı bir üslûpla (versiyon) nakledilmiştir.

¹¹ Ahmed bin Hanbel ve Taberani'nin *el-Evsa*'da sahih hadis olarak rivayet ettikleri ve ravilerinin hepsi güvenilirlerdir.

¹² 'Arif al-'Arif, *al-Mufassal fi Tarikh al-Quds*, Cilt. 1, s. 491, 504; İkrime Sabri, *Wajib al-Muslimin nahwa takhlis al-Quds al-Sharif*, s. 3, 4.

termez. Kudüs şehrini ilk kuranlar da Yebusiler'dir ve "Yebus" olarak telaffuz edilen kendi adlarını takiben şehrin ilk adının da Yebus olduğu söylenir. Bu şehrin isimleri arasında, barış şehri anlamına gelen, bir Kenan tabiri olan Uru-Salim de vardır.

Filistin, Araplar için de tarihî bir öneme sahiptir. Tarih boyunca Arap Yarımadası'ndan Biladüşşam'a sürekli Arap göçleri olmuştur. Arabistan'ı genel olarak Biladüşşam'dan ve özellikle de Filistin topraklarından ayıran dağlar, denizler veya nehirler gibi doğal bir bariyerin olmaması bu göçleri kolaylaştırmıştır. Arap Yarımadası'ndan Biladüşşam'a olan göçlerin, ters yöndeki göçlerden daha fazla olduğu iyi bilinmektedir çünkü Araplar, Biladüşşam'da Arap Yarımadası'ndan daha bol bulunan suya ve meraya çok ihtiyaç duymaktaydılar.¹³ Kur'ân, Hz. Musa'nın (a.s.) ilahi görevinden, yani Yahudi dininin ve/veya geleneğinin daha sonra ortaya çıkmasından önce Filistin'de bulunduğunu belirtir.

Kur'ân-ı Kerim, Maide Suresi'nde Peygamber Hz. Musa'nın (a.s.) şöyle buyurduğunu haber verir: "Ey kavmim! Allah'ın size girmenizi emrettiği mukaddes toprağa girin; ama [inancınızdan] dönmeyin, çünkü o zaman hüsrana uğrarsınız!"¹⁴

Yukarıdaki ayette Hz. Musa (a.s.), İsrailoğullarına Allah'ın (c.c.) kendilerine girmelerini emrettiği mukaddes Filistin topraklarına girmeleri için hitap etmekte ve Allah'ın (c.c.) emrine icabet etmeyerek ve isyan ederek imanlarını kaybetmemeleri hususunda onları uyarmaktadır. İsrailoğulları cevap verdiler: "Ey Musa! O ülkede vahşiler yaşıyor ve onlar oradan ayrılmadıkça biz kesinlikle oraya girmeyeceğiz; ancak oradan ayrılırlarsa, işte o zaman oraya gireceğiz."¹⁵

Yani Filistin halkı güçlü ve kuvvetliydi, onlar oradan ayrılana dek İsrailoğullarının onlara karşı koyacak güçleri yoktu. Bu, İsrailoğulları'nın insansız bir ülke istediklerinin bir göstergesidir. Ve iki salih adam, İsrailoğullarından Filistin topraklarına girmelerini istediğinde, cevapları yine ret ve uzak durmak oldu, bunun üzerine Allah (c.c.) buyurdu: "Ey Musa! Başkaları orada olduğu müddetçe biz o [topraklara] asla girmeyeceğiz. Öyleyse sen ve Rabbin gidin ve ikiniz de savaşın! Biz, işte, burada kalacağız!"¹⁶ İsrailoğulları itaatsizlikte ve kutsal topraklara girmemekte ısrar ettiler; cevaplarında sürekliliği ifade eden "asla" kelimesini kullandılar.

Hz. Musa (a.s.), bu itaatsizliğin ve uzlaşmazlığın bir sonucu olarak

¹³ al-Mufasssal fi Tarikh al-Quds, s. 1-4; 'Arif al-'Arif, Qubba al-Sakhra al-Musharraf wal-Masjid al-Aqsa al-Mubarak, s. 18; Muhammad Hussain 'Ali, 'Abd al-Rahim Mir'ib, Tarikh al-Arab wal-Muslimin, s. 7-8; Hamad Yusuf, Bayt al-Maqdis min al-'Ahd al-Rashidi wa Hatta Nihaya al-Dawla al-Ayyubiyya; İkrime Sabri, Dalil al-Masjid al-Aqsa al-Mubarak, s. 7-8.

¹⁴ Mujir al-Din al-Hanbali, al-Uns al-Jalil fi Tarikh al-Quds wal-Khalil, Cilt. 1, s. 8; 'Arif al-'Arif,

¹⁵ Kur'ân, 5: 21.

¹⁶ Kur'ân, 5: 22.

Kur'ân'da zikredildiği gibi Rabbine şu sözlerle yönelmiştir: “Ey Rabbim! Kendimden ve kardeşimden [Harun’dan] başkasına söz geçiremiyorum; Bizimle şu fâsiklar topluluğun arasını ayır’ dedi.”¹⁷ Ardından Kur'ân'da bildirildiği gibi ilahi cevap ve irade geldi: “O zaman, gerçekte, bu [topraklar], onlar yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşıp oradan oraya dönerken, kırk yıl onlara haram kılınmıştır ve bu zalimler için üzülmeye.”¹⁸ Bu demektir ki kutsal topraklar, Allah'ın (c.c.) emirlerine isyan etmelerinin cezası olarak İsrailoğullarına haram kılınmıştır ve daha sonra kırk yıl boyunca çölde kaybolacaklardır. Hz. Musa (a.s.) bu ilahi iradeden sonra kırk yıl çölde kaybettiği kavmi ile birlikte kalmış ve bu süre geçmesine rağmen Filistin'e girmeyip Araba Vadisi üzerinden Moab Dağları'na (şimdiki Ürdün'de El-Karak Dağları ve Madaba) gitmiştir. Eski Ahid'e göre Hz. Musa (a.s.), Moab Dağları'nda yüksek bir tepede durmuş ve Kudüs şehrini ızdırap içinde görmüş ve aradan geçen süreye rağmen Filistin'e girişine izin verilmediğinden yakınmıştır.

Eski Ahit bunu doğrular: “Ve Rab ona dedi: Bu, İbrahim'e, İshak'a ve Yakup'a and ettiğim diyardır: Onu senin zürriyetine vereceğim: Gözünle görmeni sağladım, ama oraya gitme.” Hz. Musa'nın (a.s.) ölüm meleği kendisine geldiği zaman söylediği şu sözlerle de bu doğrulanır: “Rabbim vefatım bir taş atımı kadar uzaklıkta olan Mukaddes Diyarda olsun.”¹⁹ Bu sözden, Hz. Musa'nın (a.s.) mukaddes topraklara girmediği, daha ziyade yakın bir yerde, yani Moab Dağları'nda vefat ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla hem Eski Ahid'e hem de Kur'ân'a göre, Siyonistlerin İsrail'i kurmak ve Filistin halkına karşı etnik temizlik yapmak üzere yaklaşık bir asırdır Filistin'i işgal etmek için bir gerekçe olarak tekrarladıkları, Filistin'de vaad edilen topraklar meselesi Hz. Musa (a.s.) devrinde çoktan ortadan kalkmıştır. Kur'ân-ı Kerim, Allah'a (c.c.) isyan ve O'nun emirlerine karşı itaatsizlikleri nedeniyle İsrailoğullarının kutsal topraklara girmesinin nasıl yasaklandığını detaylarıyla vermektedir.

Yukarıdaki tartışma, Müslümanları ve Arapları genel olarak Filistin'e ve özel olarak Beytülmakdis'e bağlayan en belirgin bağları özetlemiştir. Bu kısa özetle Müslümanların Filistin ve Beytülmakdis'teki dinî, hukuki ve tarihî haklarının farkına varmalarını ve bu bilgiyi yaymalarını temenni ediyorum. Şüphesiz Allah (c.c.) Filistin'i şereflendirdi, mukaddes ve mübarek kıldı, statüsünü ve önemini yükseltti.

¹⁷ Kur'ân, 5: 24.

¹⁸ Kur'ân, 5: 25.

¹⁹ Tevrat, Tesniye, 34: 4.

BEYTÜLMAKDİS: İSRA VE MİRAC TOPRAĞI'

Çeviren: Şeyma Doğan Uçar/ Ahmet Deşer

Giriş

Hz. Muhammed'in yaşamı boyunca meydana gelen önemli hadiselerden biri de İsra ve Miraç'tır. Gece vaktinde Mekke'de bulunan Mescid-i Haram'dan Beytülmakdis'e gitmiş ve oradan en yüksek semalara yükselmiştir. Yaşanan bu olağanüstü deneyim sayesinde belki de Beytülmakdis'in yeryüzü ile cennet arasındaki ilişkinin bir aracı olarak hizmet eden tek toprak parçası olduğu iddia edilebilir. Ayrıca İsra'nın, insanlık ile Yaratıcı arasındaki ilişkinin merkezi olarak Beytülmakdis'in önemini gösterdiği de iddia edilebilir. Bu konuda Abd al-Fattah El-Awaisi (1998: 53; 2005: 44), Beytülmakdis'in "Hz. Peygamber'in İsra olarak bilinen dünyevi yolculuğunun ve Miraç olarak bilinen semavi yolculuğunun merkez noktası" olduğunu açıkça belirtmektedir. Gerçekten de Beytülmakdis, İsra'nın bittiği ve Miraç'ın başladığı yerdi. Bu mucizevi olay, Beytülmakdis'in Müslümanlar için son derece önemli ve özel olmasının sebeplerinden biridir.

Kur'an-ı Kerim'de konuyla ilgili asıl kaynaklar sadece birkaç ayette belirtilse de (Kur'an, 53: 11-15 ve Kur'an, 17: 1, 60) olayın ilk Müslümanlık döneminden modern zamanlara kadar insanları etkilediği söylenebilir. Bu olayı kuşkusuz kabul edebilenlerin yanı sıra, İsra'nın meydana geldiğine dair şüpheleri olanlar da bulunmakta ve bu durum Hz. Peygamber'in yaşadığı zamanlardan bugüne kadar böyle devam etmektedir. Örneğin, Hz. Peygamber'in semâvâta yolculuğuna başladığı asıl bölge hakkında önemli sayıda tartışmalar bulunmaktadır. Ayrıca Mescid-i Aksa'nın anlam olarak, yani bu ayette Mescid-i Aksa'nın Hz. Muhammed'in semâyâya yükseldiği söylenen yeri mi belirttiği yoksa genel olarak Beytülmakdis'e mi atıfta bulunduğu konusunda bir tartışma vardır.

Bu makale, İsra olayını çeşitli yönleriyle yakından incelemeye çalışmaktadır. Ayrıca, Miraç'ın neden Beytülmakdis'te gerçekleştiği, İsra ile ilgili anlaşmazlıklar ve anlaşmazlığa verilen yanıtları ve diğer ilgili birkaç noktayı ve soruyu Beytülmakdis ile Mekke arasındaki sembolik bağ açısından incelemeye gayret etmiştir.

¹ Bu makale ilk kez *Beytülmakdis Çalışmaları* dergisinin 2006 Yaz sayısında, 7. cildinde ve 3-54 sayfaları arasında İngilizce yayınlanmıştır.

Kur'ân ve Hadislerde İsrâ ve Miraç

İsrâ, Hz. Muhammed'in dâvasını halka açıklamasının ardından Mekke'de karşılaştığı çetin zorluklar ve zulmün ardından gerçekleşmiştir. İbn-i Hişam (1955, 1: 396) ve Mübârekfuri (H.S 1418: 111-1112) gibi âlimlere göre, yaşadığı çetin zorluklar ve "Hüzün Yılı"nı atlattıktan sonra Hz. Muhammed İsrâ ve Miraç'ı yerine getirmek için götürülmüştür. Buna göre Hz. Muhammed, Mekke'deki Mescid-i Haram'dan mucizevi bir şekilde Beytülmakdis'e ve oradan da semâvâta yükseltilmiştir. Kur'ân'da buna yapılan atıfta, bu bölüm şöyle başlar: "Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. O, gerçekten işitendir, görendir." (Kur'ân, 17: 1).

Unutulmamalıdır ki, İsrâ ve Miraç mucizesi Kur'ân'da ve hadislerde kayıtlıdır. Bu mucize incelendiğinde olayın iki aşamadan oluştuğu görülmektedir. Birinci aşama, Mekke'den Beytülmakdis'e gece yolculuğu konu alan İsrâ, ikinci aşama ise Beytülmakdis'ten semâvâta olan yolculuğunu kapsayan Miraçtır. Bu olay ile ilgili Kur'ân'da yapılan atıflar oldukça kısadır. Ali (1997, 1B: 824), "Açıkçası bu olay ile ilgili Kur'ân'ın atıfları, çok kesin ve olumlu olmakla birlikte, yine de çok kısadır." diye ileri sürer. Bu olayla ilgili sadece birkaç Kur'ân ayeti olmasına rağmen, bazı hadisler onu desteklemiş ve böylece ayrıntılı olarak açıklamıştır.

Bu olayın ayrıntıları, konuyla ilgili çok sayıda raporda mevcuttur. Bunlar, doğrudan Hz. Muhammed'den haber alan sahabelerinden yayılmaktadır. Müfessirler, bu olayı tartışırken birçok rivayet aktarmışlardır (İbni Kesir, 1994, 3: 5-10; Taberi, 1999, 8: 3-16; Kurtubi, 1998, 5: 185-190; Zühayli, 2003, 8: 5-10). Sahabeden gelen rivayetlerin sayısı yirmiden az olmakla birlikte, Ali'ye (1997, 1B: 824) göre rivayetler çoğunlukla birbirinden bağımsızdır.

Çeşitli rivayetler, Ümmü Hâni, Abdullah bin Abbas, Abdullah bin Mesud, Enes bin Mâlik,¹² Ebu Hureyre, Ebu Zer, Câbir bin Abdullah, Mâlik İbni Sa'saa, Huzeyfe bin Yeman, Übey bin Kâ'b ve Ebu Eyyûb el-Ensârî gibi isimlerin açıklamalarını içermektedir (Ali, 1997, 1B: 824; El-Kazki, 2003: 89-112; İbni Hişam, 1955, 1: 396-397). İsrâ ve Miraç hadislerini rivayet eden bu sahabe listesi, Süyûtî'nin (t.y., 1: 252) işaret ettiği gibi devam eder ve Baridah, Samura bin Cündeb, Sehl bin Sa'd, Şahadad bin Avs, Ali bin Ebu Talib, Ömer bin Hattab, Hz. Ayşe, Esmâ bint Ebu Bekir ve Ümmü Seleme gibi isimleri içerir.

² *Müsned Ahmed, Hadis no. 12443, 12444.*

Tablo 1: *Sahih-i Buhârî* ve *Sahih-i Müslim*'de İsra ve Miraç ile ilgili birkaç hadisin yeri

Anlatan Sahabeler	Hadislerin Yeri
Abdullah bin Abbas	<i>Sahih-i Buhârî</i> , Hadis no. 3239, 3396, 3888, 6613; <i>Sahih-i Müslim</i> , Hadis no. 165, 176;
Enes bin Mâlik	<i>Sahih-i Buhârî</i> , Hadis no. 3370, 4964, 5610, 5717, 6581; <i>Sahih-i Müslim</i> , Hadis no. 165.
Ebu Hureyre	<i>Sahih-i Buhârî</i> , Hadis no. 5576.
Ebu Zer	<i>Sahih-i Buhârî</i> , Hadis no. 349, 1636, 3342.
Câbir bin Abdullah	<i>Sahih-i Buhârî</i> , Hadis no. 3886, 4710.
Mâlik bin Sa`sa	<i>Sahih-i Buhârî</i> , Hadis no. 3207, 3393, 3430, 3887.

Kaynaklar: El-Buhârî, 1981; Müslim, 1994; İbn Hacer, 1997.

Yukarıdaki tablo, Hz. Muhammed'in ashabından olan birçok eski dönem Müslüman âlim tarafından anlatılan İsra olayıyla ilgili birkaç rivayeti göstermektedir. Bu hadisler Hz. Muhammed'in Mescid-i Haram'dan nasıl alındığı, insanların bu hikâyeye nasıl inanmadığı gibi çok çeşitli konuları kapsamaktadır. Şüphesiz bu rivayetler olayın sıradan bir Hz. Muhammed hikâyesi olmadığını teyit etmektedir. Bunun birkaç versiyonda anlatılmış olması, bu olaya inanmayanlar ile yüzleşmek için güçlü bir kanıt olabilir.

İsra'nın Tarihine İlişkin Farklı Görüşler

Hz. Muhammed'in bu olağanüstü yolculuğa Recep ayının (Hicri Takvimin 7. ayı) 27. gecesinde çıktığı, görünüşe göre popülerleşen bazı tarihçilerin görüşüdür. Aslında kesin tarihi hâlâ tartışmaya açıktır ve ortak bir anlaşmaya varılamamıştır. Bununla birlikte, Mübârekfuri (H.S. 1418: 112), âlimlerin çoğunluğunun, Hicretten 12 ila 16 ay öncesi bir tarih lehinde olduğunu iddia eder.

Bu tarih yakından incelendiğinde araştırmacı, İbni Hacer'in, Hicretin 12 ila 18 ay arasındaki bir tarih lehine görünen bazı âlimlerin görüşlerinden bahsettiğini; ancak görüşlerden birinin olayın Hicretten 5 yıl önce gerçekleştiğini iddia ettiğini bulmuştur. Örneğin İbni Hacer, İbni Sa'd ve Nevevî'nin İsra'nın Hicretten bir yıl önce gerçekleştiği görüşünde olduklarını belirtmektedir. İbni Hazm buna katılmakta ve bunun diğer âlimlerin de ortak görüşü olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca İbni Hazm, olayın 12 yıllık bi'set (nübüvvet) sırasında Recep ayında gerçekleştiğini savunur. Rebiülahir'de olduğu ile aynı fikirde olmayanlar arasında Hicretten 18 ay önce olduğunu iddia eden İbnü'l-Cevzî, Hicretten 16 ay önce olduğunu iddia eden Ebû Rübey' İbn Salim ve Hicretten 11 ay önce olduğunu iddia eden İbrahim el-Harbi

bulunmaktadır.³ İsrâ'nın tarihiyle ilgili fikir ayrılığı gerçekten karmaşıktır ve sağlam bir cevap vermeyi zorlaştırır. Âlimler arasındaki görüş farklılıkları aşağıdaki şekilde (Şekil 2) görülebilir.

Ayrıca İbni Abdilber, bu tarihin Hicretten bir yıl iki ay önce olduğunu iddia ederken, İbni Faris'in görüşünün, Hicret'ten bir yıl üç ay önce olduğu ve Süddî'nin görüşünün ise Şevval⁴ ayında olan Hicretten bir yıl beş ay önce olduğudur (İbn Hacer, 1997, 7: 254-255). İbni Kuteybe, İbni Abdilber'in anlattığına göre, Hicretten 18 ay önce olduğunu bildirmiştir. İbni Sa'd, İbni Ebi Sabre'den alarak, Hicretten 18 ay önce Ramazan ayında olduğunu iddia eder. İbni Abdilberr, Recep ayında olduğunu söyler ve Nevevî de buna katılmaktadır.

Şekil 2: İsrâ ve Miraç tarihi konusunda âlimlerin farklı görüşleri.

Âlim	Görüş
İbni Sa'd	Hicretten bir yıl önce
Nevevî	Hicretten bir yıl önce
İbnü'l Cevzî	Hicretten 18 ay önce
Ebû Rübey' İbni Salim	Hicretten 16 ay önce
İbni Hazm	Recep, 12 yıllık peygamberlik (<i>el-bi'set</i>)
İbrahim el-Harbi	Rebiülahirde Hicretten 11 ay önce
İbni Abdilberr	Hicretten bir yıl ve 2 ay önce
İbni Faris	Hicretten bir yıl ve 3 ay önce
Süddî	Hicretten bir yıl ve 6 ay önce
İbni Kuteybe	Hicretten 18 ay önce
İbni Abi Sabrah'tan alan İbni Sa'd	Ramazan, Hicretten 18 ay önce
El-Zuhrî'den bildiren İyâd	Hicretten 5 yıl önce

Kaynaklar: İbn Hacer, 1997, 7: 254-255.

Hicretten önceki 12 ay ile 18 ay arasındaki tarih konusunda aynı görüşte olanların aksine Ali İbnü'l-Esîr, bunun Hicretten üç yıl önce olduğu görüşünü bildirmiştir. Buna ek olarak, İyâd, el-Zuhrî'den aldığı bilgiye göre, olayın Hicretten beş yıl önce meydana geldiğini bildirmiş, daha sonra Kurtubi ve

³ İbrâhîm El-Harbî'nin görüşü İbn-ül-Münir tarafından "Şerh e's-Sire li İbn 'Abd al-Barr"da desteklenmiş ve açıklığa kavuşturulmuştur (İbn Hacer, 1997, 7: 254-255).

⁴ El-Taberi ve El-Beyhakî, El-Süddi ile aynı fikirdedir.